

Til Norges Bank

25.04.2024

**Tilråkning om å utelukke
Larsen & Toubro Ltd fra
Statens pensjonsfond utland**

Sammendrag

Etikkrådet anbefaler å utelukke Larsen & Toubro Ltd fra Statens pensjonsfond utland (SPU) på grunn av selskapets produksjon av sentrale deler til kjernevåpen.

Ved utgangen av 2023 eide SPU aksjer for 4,92 milliarder kroner, tilsvarende en eierandel på 0,81 prosent i selskapet.

L&T er et indisk selskap, børsnotert i New Dehli. Selskapet har virksomhet innenfor bl.a. bygg og anlegg, olje og gass, kraftproduksjon, metallindustri, forsvarsindustri, marinefartøyer og maskinproduksjon.

Bakgrunnen for Etikkrådets anbefaling er selskapets rolle i byggingen av Indias strategiske undervannsbåter.

1 Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU) har vurdert fondets investeringer i Larsen & Toubro Ltd¹ (L&T) opp mot våpenkriteriet i retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPU (de etiske retningslinjene).² Bakgrunnen er selskapets rolle i fremstillingen av Indias strategiske undervannsbåter.

Ved utgangen av 2023 eide SPU aksjer for 4,92 milliarder kroner, tilsvarende en eierandel på 0,81 prosent i selskapet.

L&T er et indisk selskap, børsnotert i New Dehli. Selskapet har virksomhet innenfor bl.a. bygg og anlegg, olje og gass, kraftproduksjon, metallindustri, forsvarsindustri, marinefartøyer og maskinproduksjon.³

1.1 Hva rådet har tatt stilling til

Etikkrådet har vurdert fondets investering i L&T opp mot de etiske retningslinjenes § 3(1) a, som hjemler utelukkelse av selskaper som utvikler eller produserer kjernevåpen eller sentrale komponenter til kjernevåpen. Bakgrunnen er selskapets rolle i produksjonen av strategiske undervannsbåter (heretter betegnet SSBN).⁴

SPUs etiske retningslinjer skal avskjære fondets investeringer i selskaper som produserer kjernevåpen og sentrale komponenter til slike våpen. Et spørsmål i denne sammenheng har vært om også SSBN skulle anses som sentrale komponenter til kjernevåpen. SSBN er bygget for primært å være plattform for utskytning av kjernevåpenmissiler.

I NOU 2020: 7 anså Etikikutvalget at SSBN faller inn under en rimelig forståelse av hva som er å anse som sentrale komponenter til kjernevåpen.⁵

---

¹ Issuer ID: 152324

² <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2014-12-18-1793?q=retningslinjer+++pensjonsfond+++utland>

³ Selskapets nettside: <https://www.larsentoubro.com/corporate/our-businesses/>

⁴ SSBN er akronym for **S**hip, **S**ubmersible, **B**allistic, **N**uclear.

⁵ NOU 2020:7 Verdier og ansvar, avsnitt 12.5.6.

I Meld St 24 (2021) sluttet Finansdepartementet seg til utvalgets anbefaling: «*Departementet er enig i utvalgets syn om at visse typer leveringsplattformer som utelukkende kan benyttes for kjernevåpen, fremover bør omfattes av kriteriet.*»⁶

Dermed er det klart produksjon av SSBN kan være grunnlag for utelukkelse av selskaper fra SPU.

1.2 Kilder

Denne tilrådingen bygger på offentlig tilgjengelig informasjon som vist til i det understående, samt informasjon som Etikkrådet har mottatt fra selskapet.

2 Bakgrunn

India har siden 1990-tallet hatt programmer for å utvikle egenbygde SSBN som leveringsplattformer for kjernevåpen. I 2016 ble *INS Arihant* sjøsatt som landets første egenproduserte SSBN. I 2022 ble nok én båt, *INS Arighat*, sjøsatt.

Ytterligere to båter i Arihant-klassen er antatt å være under bygging. I tillegg er det kjent at India planlegger bygging av tre SSBN som foreløpig betegnes S5-klassen. Disse skal være vesentlig større enn de fire båtene av Arihant-klassen.⁷

3 Selskapets virksomhet

Rollen til L&T er blant annet å produsere skrogene til båtene, som blir fremstilt og utrustet ved L&Ts skipsverft. Selskapet har omtalt dette i flere av sine årsrapporter: «*L&T has played a key role in various aspects of the design and manufacture of India's first Nuclear Powered Submarine*»⁸, «*[L&T] executed critical portions of Arihant, India's first nuclear powered submarine, viz. design engineering,*

---

⁶ Meld St 24 (2021), avsnitt 7.4.2.

⁷ Times of India, 6. Nov. 2018: Nuclear submarine INS Arihant completes patrol, countries N-triad operational. <https://timesofindia.indiatimes.com/india/as-nuclear-sub-arihant-returns-after-first-deterrence-patrol-indias-nuclear-triad-complete/articleshow/66515624.cms>

⁸ L&T Annual Report 2015-2016, s. 138: https://investors.larsentoubro.com/upload/AnnualRep/FY2015AnnualRepL&T%20AR%202015_LRS.pdf

pressure hull, outer hull and structures, special equipment, outfitting (equipment, piping, cabling systems, integration and trials)»⁹.

Sammen med Nuclear Power Corporation of India Ltd har L&T dannet joint venture-selskapet LTSSHF, som i sin årsrapport for 2019 skriver «*In the Defence sector, LTSSHF has been qualified as the only indigenous producer of large and heavy forgings and thick plates for the prestigious Submarine Programme .*»¹⁰

4 Etikkrådets kontakt med selskapet

Etikkrådet har skrevet til L&T med spørsmål om dets rolle i fremstillingen av Indias SSBN.¹¹ I sitt svar til Etikkrådet skriver selskapet bl.a.

*Our response is summarized as follows: Our earlier press release regarding our involvement in ballistic missile submarine programme states that “L&T based on design provided by Navy & DRDO, carried out detailed engineering using 3D modelling & product data management software. The company had the privilege of making the single largest contribution in the construction of this vessel”.*¹²

L&T skriver også at det fabrikerte bl.a. skroget og ytre strukturer til båtene, men at selskapet ikke har produsert selve kjernevåpnene eller utskytningmekanismene for disse. Videre skriver selskapet at SSBN-programmet er underlagt strengt hemmelighold, og at det derfor ikke har anledning til å gi mer detaljerte opplysninger.

5 Etikkrådets vurdering

Etikkrådet har på grunnlag av tilgjengelig informasjon vurdert om det er grunnlag for å anbefale utelukkelse av L&T etter de etiske retningslinjenes § 3(1) a.

Utgangspunktet for vurderingen er at selskaper som produserer kjernevåpen eller sentrale komponenter til kjernevåpen, skal utelukkes fra SPU, og det er

---

⁹ L&T Annual Review 2015-2016, s. 44:

https://annualreview.larsentoubro.com/download/Annual_Review_2016.pdf

¹⁰ LTSSHF Annual Report 2019-2020, s.236:

<https://investors.larsentoubro.com/pdf/MDA%202019-20%20-%2002%20Heavy%20Engineering%20Business.pdf>

¹¹ Brev fra Etikkrådet til L&T, 29. feb. 2024.

¹² Brev fra L&T til Etikkrådet, 15. mars 2024.

etablert at også produksjon av strategiske undervannsbåter kan omfattes av dette kriteriet. Etikkrådet er innforstått med at L&T ikke har hatt noen rolle i produksjonen av selve kjernevåpnene som undervannsbåtene fører, men selskapets virksomhet kan likefullt rammes av utelukkelseskriteriet.

På bakgrunn av informasjonen som foreligger, er det klart at L&T har hatt en ledende rolle i byggingen av Indias SSBN ved at skrogene til båtene er bygget og utrustet ved selskapets verft. Videre er det klart at selskapet er det eneste i India som har teknologi og utstyr til denne typen produksjon. Ettersom byggingen av Indias SSBN-flåte vil pågå i lang tid framover, må det videre legges til grunn at selskapet vil fortsette denne virksomhet i overskuelig framtid.

På bakgrunn av det overstående anbefaler Etikkrådet at L&T utelukkes fra SPU.

6 Tilråding

Etikkrådet anbefaler å utelukke Larsen & Toubro Ltd fra Statens pensjonsfond utland (SPU) på grunn av selskapets produksjon av sentrale deler til kjernevåpen.

*

Svein Richard
Brandtzæg
Leder

(Sign.)

Siv Helen Rygh
Torstensen

(Sign.)

Cecilie
Hellestveit

(Sign.)

Vigdis Vandvik

(Sign.)

Egil Matsen

(Sign.)